

STUDERA NATUREN!

Vi hafva oändligt mycket att studera inom naturens område. Ett rikt fält för våra forskningar lämna oss våra små sexbenta kryp. Bland dessa hafva vi en afdelning, som kallas skalbaggar (*Coleoptera*). Dessa förekomma på svenskt område i storlek från $\frac{3}{10}$ till nära 50 mm. längd. Men innan jag går vidare, vill jag förklara, att det, som här af mig nedskrifvits, ej är ägnadt som lektyr åt vetenskapsmän; det gäller fast mer dem, som knappast tänkt sig, att små kryp finnas, hvilka kunna upptaga den tid, s. k. »lediga stunder», som utan någon förlust däråt kan uppoffras. Mången finnes, som ej vet hur han skall få tiden att flyga i väg, som ofta finner timmarna långa; honom gäller min uppmaning »studera naturen». Kan det ej ske vetenskapligt, så kan man taga det praktiskt — det vetenskapliga kommer under tiden och vid arbetet. Entomologiens och botanikens förkämpe, vår store LINNÉ, insåg mycket väl, att den, som studerar botanik, äfven bör taga i tu med entomologien, ty de två naturbarnen växer och »kryp» hafva mycken gemenskap med hvarandra. Apropos LINNÉ, blomsterkungen, vill jag påpeka, att så ryktbar han ock blifvit som botaniker, han dock enligt mitt förmenande var ännu större zoolog. Han var för öfrigt en banbrytare inom flera naturvetenskapens grenar. Själf har han gifvit namnen åt en stor del af vår djurvärld. Stora män på naturvetenskapens fält hafva sedan uppstått, men samtliga måste vara LINNÉ tacksamma för hvad han gjort före dem. Då jag ordar om stora naturvetenskapsmän, må jag ej glömma att nämna en, som hos oss gjort entomologien betydliga tjänster, nämligen doktor CARL GUSTAF THOMSON i Lund. Hans arbeten torde väl endast vara två kända af dem, som idka entomologien

såsom studium. Som coleopterolog var han, då han ägnade sig däråt, en af våra största, och inom hymenopterologien, som han ännu studerar med storslagen ifver, intager han obestriddligen ett mycket framstående rum. Vid hans utnämning till riddare af nordstjärneorden skref en bekant entomolog till mig och kallade honom då »Champion of the World» i anledning af hans stora entomologiska arbeten. Mycket mera vore att säga om denne man och andra dylika mästare, men det är ej min mening att här lämna några teckningar af vare sig den ene eller andre, utan jag öfvergår härmed till en liten skildring af mig själf som samlare.

Människan är skapad med en viss portion egenkärlek. Huru hög grad däraf jag innehar får bevisas af följande.

Utan att då vara det minsta invigd i entomologiens mysterier träffade jag en vacker dag på en noshörningsbagge (*Oryctes nasicornis* L.). Denne var det, som först gjorde mig uppmärksam på, att det fanns små varelser, för hvilka man kunde få ett visst intresse, isynnerhet då man såsom jag ej hade några andra »små» att intressera sig för. Jag tog henne med mig hem (det var nämligen en ♀) och betraktade henne och hon mig. Jag tillfrågade bokhandlarna i Göteborg, om det funnes någon bok, i hvilken dess dopsedel kunde påträffas, och fick så till slut fatt i »THOMSONS Skand. Insekter», ett illustrerad arbete, hvori jag påträffar en bild af hanen. Stor vardt då min glädje och samlareifverns fackla tändes med det samma. Jag fann snart, att nämnda bok inom sina permar blott inrymde en förberedande skolkurs, och anskaffade sedan THOMSONS »Skandnaviens Coleoptera». Nu måste jag börja plugga latin. Det gick nog trögt i början. Nu har jag emellertid, efter ett tolf-årigt arbete, att glädja mig åt en nästan fullständig samling af våra inom Skandinavien kända skalbaggar. Denna samling upptager cirka 3,000 arter, med omkring 20,000 individer, jämte en ganska vacker duplettsamling. Större delen häraf är insamlad vid Trollhättan, Göteborg, Varberg, Borås och Alingsås (hufvudsakligast på söndagar). Utom det, att denna sysselsättning gifvit mig nöje för tillfället, har den äfven att för framtiden bjuda på glada och angenäma minnen.

Härmed öfvergår jag till att för såväl entomologen som

den oinvidge beskrifva, huru en flitig samlare under årets fångst-tid (förra sommaren har för alla entomologer varit rätt ogynnsam) går till väga vid insamlingen samt hinner med bestämningen af småttingarna. Många gånger har det varit rätt kinkigt att få reda på deras namn, isynnerhet som sådana förekommit, hvilka varit nya för såväl vårt land som för vetenskapen.

År 1895 började jag mina utflykter på årets första söndag, i det jag styrde min kosa tvärs öfver gatan till en källare, där jag under stenhällarna tog flera hundra exemplar af den rara *Læmophlæus testaceus* F. samt *Crataræa suturalis* MANNH. och *Etheothassa concinna* MARSH. För några år sedan tog jag på samma ställe ett hundratal *Sphodrus planus* FABR. Märkligt nog har detta djur sedan dess alldeles försvunnit från platsen. Den 4:de söndagen i samma månad medtog jag mitt »factotum» (en arbetare under mitt förmansskap, som mycket intresserar sig för att medfölja på mina exkursioner och som öfvat sig med att förstå insamlingens små finesser, samt är beröm värd för sin fattningsförmåga och kvicka blick. Hans son är mer hemma i konsten att konservera än mången entomolog). Vi styrde kurs på Lagklarebäck, en plats där många fina insekter finnas. Min man sållade sig där till *Salpingus foveolatus* LJUNGH., *Acalles misellus* SCH. och en del *Dromius*-arter, hvilka senare äro att tillgå på vintern under barken eller i barren vid furans stam. Efter denna utflykt blef ett uppehåll i följd af sjukdom, men med så mycket bättre krafter tog jag itu med entomologien därefter. Den 12 maj bar det af till Råda vackra egendom, hvar-est *Ilyobates nigricollis* PAYK., en del arter af släktena *Philonthus*, *Xantholinus* m. fl. Staphyliner samt *Trachodes hispidus* L. togos. Det finaste fyndet var dock den sällsynta *Engis sanguinicollis* F., hvaraf endast 2 ex. påträffades vid häfning, samt dessutom *Hylecoetus dermestoides* L., en ♀, samt en stilfull ♂ med sina märkvärdiga käkpalper.

Den 23 i samma månad bar det i väg till Fjärås och sjön Lygnern, min favoritort, med det vackra Rossared, en half timmes väg från sjön. Det var obeskrifligt skönt att under sommarens första dagar få inandas doften från bok- och ekskogarna samt låta ögat njuta af de vackra sjö- och skogspartierna, som framträda där mellan berg och dal. Det spegelklara vattnet,

den doftande atmosfären försatte mig i en känsla, som om jag befunnit mig i ett Eden, men i de högre regionerna började luften blifva orolig, och vi fingo fram på dagen ett ihållande regn, hvilket dock ej kunde skrämma oss, då vi fingo sikte på *Syneta betulæ* PAYK., som plaskade i regnet vid stranden. Våra paraplyer gjorde ej stor nytta, då vi kröpo fram på »alla fyra», men hvad gjorde litet regn, då vi voro i tillfälle att plocka flaskorna fulla med rariteter; 470 exemplar af sistnämnda lilla kryp togos. Endast i närheten af Alingsås har jag förut påträffat enstaka ex. däraf. Som detta djur lefver på ung björk, men sådan ej fanns å ifrågavarande plats, måste »småttingarna» troligen hafva gjort en sjöresa från andra stranden eller från Sättila. Ett ex. af *Hypulus quercina* QVENS., en mängd Aleo-cariner, Aphodier m. fl., ett exempl. af *Onthophagus ovatus* L. och två ex. *Elmis nitens* MÜLL. samt en påse med ursällning från strand och skog voro vår fångst. Vid genomseendet af ursällningen fann jag ett ex. *Bembidium nigricorne* GYLL. Detta är nu 3:dje gången jag fått detta djur enstaka på samma sätt genom sällning, men jag kan ej komma under fund med, huru det lefver. Endast 2 ex. skola förut hafva blifvit tagna i Skandinavien.

Den 26 maj bar det i väg till Åskloster vid Viskans utlopp, rundt udden åt järnvägsstationen. Där är en god fauna, som gifvit skördar af många sällsyntheter. Den dagen togos 1 ex. *Enochrus bicolor* PAYK., *Gefyrobius nitidulus* GRAV., *Bembidium 14-striatum* THOMS., många inom serien *Fungicola* — ja, med ett ord, representanter för alla serierna inplockades. Massor microstaphyliner fångades, hvaribland förekom en liten inom gruppen *Oxytoda*, hvilken togs i 6 exemplar och efter många om och men visat sig vara för vetenskapen ny och blifvit i dopet kallad *Acrotona curtipennis*. Detta namn fick han därför, att han skiljer sig från de öfriga inom samma släkte genom sina korta *elytra* (se vidare min efterföljande beskrifning). Detta är det första djur jag beskrifvit. Flera kunde det hafva varit, men jag hade de föregående åren för princip att gömma undan allt, som jag ansåg vara nytt, och tänkte att den dagen framdeles skulle komma, då jag kunde våga mig på författarskap. Ödet ville emellertid annorlunda.

Denna min dyrbara samling, med många okända, för vetenskapen troligen nya former — alla dessa småttingar och mer därtill behagade Salamander, uppträdande som entomophag, låta smaka sig väl. En eldsvåda rasade nämligen här och härjade äfven min boning. Dock har redan en ny samling, likt en *Phoenix*, uppstått ur askan. Hädanefter skall jag taga för vana att genast publicera mina »nyheter» (tilläggas borde kanhända, om jag lyckas få några), i fall olyckan än en gång skulle vara framme. Några aftnar under veckans lopp besöktes Lagklarebäck vid sjön Långvattnet, hvars vatten äfven under högsommaren är ovanligt kallt. Några exemplar af den högnordiska lilla *Hydroporus assimilis* PAYK. togos där. Denna förekom samma årstid 1891 talrikt, men nu uppträdde han här i ett fåtal, tillsammans med *Coelambus 9-lineatus* STURM. Den sistnämnda förekom talrikt. Vid håfning i närheten af en bäck fångades 20 exemplar *Ceutorhynchus sellatus* FABR. jämte *Anisotoma Triepkei* SCHM., *A. dubia* KUG., *A. arctica* THOMS., *A. parvula* SAHLB., och många andra rariteter.

Den 2 och 3 juni blef Fjärås valdt till excursionsområde. På pingstdagen träffade vi på en stor nyfäld ek, hvars innandöme var murket och öppet. Däri upptäckte vi en *Cistela atra* FABR., som kom frammarscherande, och genast blef det ett nervöst sökande efter flera dylika. Ytterligare 3 ex. framplockades samt 2 ex. *Trox scaber* L., som utgjorde de förras sällskap (50 ex. *T. scaber* hade jag ett par veckor förut fått vid rifning af ett magasin). I ett stycke af förutnämnda eks stam, 3—4 meter från roten, var en koloni af stora larver. En större plåtflaska anskaffades, och 15 st. af dessa inpackades i en liten del af ekens halft förmultnade inkråm samt hemtransporterades. En del *Hister*, några *Catops* samt micro-staphyliner gjorde äfven sällskap. En förteckning öfver alla sällsyntheter, jag funnit, kan ej här i berättelsen om mina utflykter upptagas, emedan den skulle erfordra för stort utrymme.

Denna dags arbete var nu gjordt och hemresan verkställdes. Annandag pingst kommo vi till Rossared, där det vid vår framkomst blef ett ifrigt letande vid stranden af Stensjön efter *Bagous*, som togs i ett 50-tal exemplar. En del *Donacier* samt diverse mer och mindre allmänna djur togos äfven. På hem-

vägen råkar jag vid dikeskanten en *Cetonia marmorata* F., sittande bland ogräs, en ej lämplig plats för denna ståtliga skalbagge. För en del år sedan tog jag ett dylikt exemplar här i Mölndal på en hvit ros. Apotekare E., som då lefde, ansåg djuret passa bättre för sin än för min samling samt knep det helt enkelt. Inom denna del af Västergötland har mig veterligt ej fångats mer än dessa 2:ne exemplar, och ett, som herr E. SANDIN 1871 fann vid Årnäs i Sätilla socken. Längre fram mot Fjärås tänkte jag uppfiska från en mangelgraf några *Coelambus confluens* FABR. Detta lyckades dock ej. För fem år sedan funnos där hundradetals. Hvart hafva de tagit vägen? Vid framkomsten till Lygnern fingo vi på en mindre ek 5 ex. af *Balaninus villosus* FABR., några *Eros aurora* HERBST., 1 ex. *Hedobia imperialis* L., vid stranden 3 ex. *Zyras collaris* PAYK., en hel del *Fungicola*-arter m. m. Och efter ett adjö till torparen MARTIN och hans gumma, ett folk, af hvilket man får en och annan handräckning, då så behöfves, begåfvo vi oss med snälltågsfart hem, belåtna med hvad vi fångat.

Nästa utflykt blef den 9:de juni. Jag reste då med Boråståget till Räflanda och därifrån med skjuts till Björlanda samt Sätilla. I en sådan dalgång som där, med yppig växtlighet, måste finnas mycket för mig, och enda bekymret var att mina flaskor ej skulle räcka till. Men det blef till en del svikna illusioner. I närheten af Sätilla togos dock 6 ex. *Agrilus viridis* L., 20 ex. *Crepipodera rufipes* L., några *Hydrochus elongatus* SCHALL., *H. brevis* HERBST och *H. carinatus* GERM.; eget nog lefde alla tre arterna tillsammans med mindre sällsynta skalbaggar. Därpå gällde det att fort komma till Räflanda och sedan hem för att reflektera öfver Räflanda—Sätilla.

Den 23 juni var firmamentet mulet, men icke förty måste färden anträdas till Fjärås för att undersöka den stora murkna eken och söka framleta flera larver. De förut tagna voro hemma bevarade i en större glasburk, i förhoppning att de skulle vara ♀♀ af *Lucanus cervus* L., såsom jag tänkte, därför att jag tagit ♂♂ i närheten af Rossared. Till min förvåning hade vid min undersökning veckan förut en del af dem öfvergått till föruttnelse, men några förpuppades. När jag öppnade en hylsa, fann jag däri ett vackert exemplar af *Osmoderma eremita* SCOP.,

fullt utveckladt, och ett dito, som behöfde några dagar på sig för att blifva fullt färdigt. Två exemplar lågo fullt utbildade i sina hylsor, men döda, så att de föllo i sär, då jag vidrörde dem. Jag kunde ej ana, att deras utveckling skedde så fort, som nu varit händelsen. Framkommen till förut omnämnda ek, fann jag åter däri tvänne larver, hvilka ännu den 2 febr. 1896 ej äro förpuppade, men dock vid lif.

Efter vår undersökning den 2 juni hade i den stora ekrotens innandöme blifvit utkläckt *Leptinus testaceus* MÜLL. Som det regnade, var det mycket svårt att plocka fram dylika små blinda, kvicka varelser, men 15 ex. kommo helskinnade i flaskan. Sedan fick sållet göra tjänst, och framplockades ur smolket under veckan 3 ex. = summa 18 af denna raritet. I följd af det ogynnsamma vädret blef ingen vidare insamling af; dock var belåtenheten stor under hemresan.

Den 30 juni bestämdes till att undersöka, om någon »Boråsbo» kunde införlifvas i min samling, och det bar i väg ut till »Skogsry't», en pittoresk plats, dit dock sexbeningarna ej tycktes hafva förlagt sitt sommarnöje, ty jag fick endast litet och af allmännare saker. Dock var jag belåten med utflykten, som lämnade en ny »bagge» för min samling, *Elmis cupreus* MÜLL., samt ett godt minne från det vänliga, idoga Borås, äfvensom af den behagliga resan och resällskapet. Den 7 juli antog jag, att *Leptinus* skulle anträffas i mängd uti »ekstubben» och gjorde därför en tripp till Fjärås, men den gången fingo vi intet — jo, 2 ex. *Cnecus tessellatus* OLIV. och några allmänna skalbaggar.

Den 14 juli togs vägen till f. d. HALL-ska egendomen Gunnebo. Framkomna till den vackra ekskogen, där jag hade ägarens tillstånd att fördärfva murkna ekar, funno vi en stor sådan ek, hvars ena sida var öppen, hvilken öppning åstadkommits af röta samt div. insektlarver, som huserat där före mig. En liten Cyphonid, hvilken jag ej kände, såg jag krypa upp efter stammen, och inuti plockades cirka 60 ex. af *Prionocyphon serricornis* MÜLL. Flat blef jag, då en *Leptinus* kom krypande, men det var blott en. Otur i tur — regna skulle det! Dock hafva under dylikt väder alltid de bästa skördarna erhållits. I den förstnämnda eken samt i en annan dylik, i upplösningstillstånd stadd, påträffades följande »storheter»: 1 ex. *Neuglenes*

testaceus HEER., 1 ex. *Cistela ceramboides* L., 5 ex. *Ernocharis barbata* LATR., *Mycetophagus piceus* F. i mängd, *Dorcatoma flavicornis* F., *Anitys rubens* E. H. Dessutom medtogs en påse bitar af ekstammen samt sålladt smolk, som blef inlagdt i glasburkar. Ett bland de djur, jag tog i den ena ekstammen, kastade jag ifrån mig i den öfvertygelse, att det var *Philonthus nitidus* FABR., men senare kom jag under fund med, att det var ett annat djur. Den 17 i s. m. skulle jag nämligen på aftonen genomsöka mina glasburkar och finner då några exemplar af samma Staphylin, rastlöst arbeta för att komma ut. Då jag närmare betraktar djuret, finner jag till min förvåning, att det var en *Microsaurus*-art, som jag ej förut ägde. Genast fick mitt »factotum» order att samma afton gå till Gunnebo och hämta en säck af ekens innehåll. Under tiden (den natten sofs ej bort) framtogs all den litteratur, som jag hade i min ägo, och studerades. Till slut får jag klart för mig, att den står nära *Microsaurus Eppelsheimii* SEIDL., men stämmer ej till fyllest med beskrifningen öfver detta djur (jag får hänvisa till en framtida beskrifning öfver det funna djuret). Mitt »factotum» återkom; nu rotades i påsens innehåll, och där påträffades så många exemplar, att jag var i besittning af sammanlagdt 20 st. samt en del larver, af hvilka några utkläcktes under veckornas lopp. Sedan undersöktes samma träd då och då, och någon gång togs ett exemplar af nämnda djur. Det sista fick jag den 15 dec. f. å., och har jag nu på så sätt ytterligare 10 ex. (således s:ma 30). Den 28 juli ströfvades omkring i trakten af Gunnebo och fångades genom håfning 2 ex. *Microrhagus pygmaeus* FABR., några *Dorcatoma* och *Anitys* samt 2 ex. *Hapalaræa pygmæa* PAYK., *Phloeostiba plana* PAYK. m. fl. andra smäsaker.

Den 4 augusti besöktes Råda, dock endast på några timmar, och där sållades myrstack, hvilket gaf några *Emphylus glaber* GYLL., 5 ex. *Aderces suturalis* HEER., *Euplectus sanguineus* DENNY, *Bibloporus bicolor* DENNY, *Tyrus mucronatus* Pz. samt en del microstaphyliner. Den 11 s. m. gjordes åter en dylik kort visit på Råda. Bland andra smäsaker togs då endast ett ex. *Plegaderus cæsus* HRBST och *Sphindus hispidus* PAYK. På hemvägen besöktes Gunnebo, och där togs på samma plats som f. g. 2 ex., ♂, ♀, af *Microrhagus*, dessutom *Cis*

bidentatus OLIV, *C. alni* GYLL., *C. festivus* Pz., *Eridaulus Jacquemartii* MELL., *E. lineatocribratus* MELL. samt en del staphyliner m. fl.

Den 18 och 25 i s. m. gjordes en tur till Askim och en till Alingsås samt den 8 sept. en d:o till skärgården, hvilka utflykter dock ej inbringade någonting nämnvärdt. Den 15 sept. begaf jag mig till Helsjön via Frillesås, ett ställe bekant för sin gyttja. Hade jag varit mineralog, skulle den steniga vägen kanhända hafva företett någonting ovanligt på det området, och gyttjan sedan! Emellertid var där ingenting för mig. På återfärden till Frillesås fick jag vid stranden några staphyliner.

Den 22 sept. var en blåsigt och kall dag, men till Råda måste jag, för att sålla myrstack, och kom denna gång öfver flera ex. *Scydmaenus Godartii* LATR., 1 ex. *Eutheia plicata* GYLL. med flera smådjur.

Den 29 s. m. togs vid Lagklarebäck under barken af en murken ek 12 ex. *Platydema violacea* FABR., 1 ex. *Palorus depressus* FABR. Nu inställdes utflykterna till den 15 dec., då mitt factotum var på Gunnebo och anställde sållning samt fick den omtalade *Microsaurus* (n. sp.?) samt ett ex. *Nemadus colonoides* KR., med hvilket fynd 1895 års utflykter afslutades.

Och som jag nu uppehållit läsaren något länge med min berättelse, ber jag om benäget öfverseende samt slutar den med samma uppmaning, som jag har till öfverskrift: »Studera naturen!»

Acrotona curtipennis THOMS.

Nigrofusca, pedibus sordide testaceis, elytris apice emarginatis, brevioribus quam prothorace. Long. 1,6 mm.

A. orphana ER. similis, elytris brevioribus. Habitat sub fucis exsiccatis.

Color nigrobrunneus. *Caput* subcirculare, pilosum, antice attenuatum, sculptura granulosa. *Oculi* deplanati, ovati, ad basin antennarum subemarginati, margine inferiore subrecto; *genæ* margine elevato continuo inter oculos. *Elytra* et *abdomen* granulosa, *abdomen* magis quam *elytra*. *Thorax* ex nigrobrunneo rufobrunneus, leviter marginatus, æque longus ac latus (supra visus), ultima tertia parte postice circulariter rotundatus, ad basin

æque latus ac elytra, antice attenuatus margine antico truncato, æqua latitudine ac pars capitis latissima, latere lineam curvatam usque ad oculum vel basin antennæ formante. Latera thoracis (postice visa) subcircularia, marginibus antico et postico rotundato-truncatis. *Elytra* thorace paullo breviora, latiora quam longiora, marginibus ab humero usque ad medium flavo-brunneis, ad basin et marginibus posticis densius pilosis. *Venter* cinereus, pilosus. Segmentum abdominis ultimum pilis lateralibus longis, nigris. *Antennæ* rufobrunneæ, thorace longiores; antennarum articulus 1: mus minore crassitudine quam in *A. orphana*, æque longus ac 3:tius, 2: dus aliquanto longior, 3: tiore crassior, 1: mo gracilior, 4: tus paullo longior quam crassior, 5: to gracilior, 5: tus—10: mus paullo crassiores quam longiores, 11: mus conicus, duplo longior quam 10: mus; a basi 3: tii articuli, ubi antenna gracillima est, crassitudo usque ad articulum ultimum accrescit; articulus 11: mus æque crassus ac 1: mus. *Instrumenta cibaria* flavi, palpis fuscis exceptis. *Tarsi antici* 4-articulati, articulis 1—3 æquali longitudine, articulo unguali longitudine hos æquante, versus unguem incrassato. *Tarsi medii* 4-articulati, articulo 1: mo longiore quam 4: to, paullo brevior quam 2: do et 3: tio junctis. *Tarsi postici* 5-articulati, articulo 1: mo quarta parte brevior quam articulo unguali, 2: do paullo longiore quam 3: tio, 3: tio et 4: to inter se eadem longitudine, junctis longitudine 5: tum æquantibus. *Pedes* plus minus fulvi, maculati; tarsi dilutiores. Longitudo 1,6 mm.

Åskloster, Hallandiæ, sub fucis exsiccatis anno 1895 (auctor).

Lathridius microps THOMS.

L. rugicollis similis et affinis, sed paullo minor et angustior, capite oculis minoribus sed magis acute prominulis, fronte haud canaliculata; prothorace fere quadrato, lateribus antice parum dilatatis, carinis dorsualibus antice fere deletis; elytris postice minus convexis, dorso deplanatis, apice abrupte declivibus, costis alternis elevatis et intermedia, quæ in *L. rugicollis* postice fere deleta, ubique distincta et cum interiore ante apicem conjuncta certe distinctus.

Lagklarebäck, Westrogothiæ, anno 1895 (auctor).

I. B. Ericson.